

20 oktyabr - Zəngilan şəhəri günüdür!

Bütün varlığı ilə Vətəninə, yurd yerlərinə bağlı olan Azərbaycan xalqı ağır məhrumiyyətlərlə dolu olan otuz illik işğal tarixi yaşayıb. 44 günlük Vətən müharibəsindən və 23 saatlıq

lokal karakterli antiterror tədbirlərindən sonra torpaq həsrətimize son qoyulub.

Hər yaşayış məntəqəmizin işğal altına düşməsinin və azadlığa qovuşma-

sının öz tarixçəsi var. Təqvimin oktyabr ayı. İş elə gətirib ki, Azərbaycanın dilbər guşələrindən biri olan Zəngilan rayonunun işğal altına düşməsi də, işğaldan azad olunması da məhz

oktyabr ayına təsadüf edir. Rayonun mənfur düşmən tərəfindən işğal altına düşməsi 1993-cü il 29 oktyabr tarixində baş vermişdi. Dörd il bundan əvvəl-2020-ci il oktyabrın 20 -də isə ra-

yon işğaldan azad edildi. Elə Zəngilanın işğaldan azad edildiyi tarix də Prezident İlham Əliyevin müvafiq Sərəncamına əsasən Zəngilan şəhəri günü kimi müəyyənləşdirilib.

İşğaldan azad olunmuş ərazilər üzrə şəhər günləri

Xalqımızın işğaldan azad olunan ərazilərə böyük bağlılığı var. Prezident İlham Əliyevin müvafiq sərəncamları ilə işğaldan azad edilmiş ərazilər üzrə şəhər günlərinin təsis edilməsi də bunun rəsmi olaraq təsdiqidir. İşğaldan azad edilmiş ərazilər üzrə şəhər günlərinin təsis edilməsi həm də böyük Qələbəmizin təbliği, gənclərdə vətənpərvərlik hisslərinin gücləndirilməsi anlamına gəlir. Bu Qələbəni heç kəs bizə hədiyyə etməyib. Onu igid hərbiçilərimiz canları, qanları hesabına qazandı. Xaincəsinə torpaqlarımıza soxulan düşmən cəzalandırılmalı idi və Azərbaycan Ordusu bunu layiqincə etdi. Silahlı Qüvvələrimiz Vətən müharibəsində misilsiz şücaətlər göstərərək 300-dən çox yaşayış məntəqəsini bilavasitə döyüş meydanında geri qaytarırdı. Alınmaz qala sayılan Şuşanın, Cəbrayılın, Füzulinin, Zəngilanın, Qubadlıın, Hadrutun, Xocavəndin geri qaytarılması uğrunda gedən döyüşlərdə əsgər və zabitlərimiz misilsiz qəhrəmanlıqlar göstərdilər. Düş-

edirik:

*26 avqust - Laçın şəhəri günü,
4 oktyabr - Cəbrayıl şəhəri günü,
17 oktyabr - Füzuli şəhəri günü,
20 oktyabr - Zəngilan şəhəri günü,
25 oktyabr - Qubadlı şəhəri günü,
8 noyabr - Şuşa şəhəri günü,
20 noyabr - Ağdam şəhəri günü,
25 noyabr - Kəlbəcər şəhəri günü,
20 sentyabr - Xankəndi, Xocalı,
Xocavənd və Ağdərə şəhərləri günü.*

mən ordusu cəmi 44 gün ərzində bütün döyüş qabiliyyətini itirdi. Dövlətimizin başçısının imzaladığı müvafiq sərəncamda da vurğulandığı kimi, Azərbaycanın döyüş meydanında qazandığı böyük Qələbə siyasi müstəvidə də öz təsdiqini tapdı - Ermənistan Ağdam, Kəlbəcər və Laçın rayonlarını döyüşsüz işğaldan azad etmək məcburiyyətində qaldı və bununla da tarixi ədalət bərpa olundu. Prezident İlham Əliyevin imzaladığı sərəncamlara əsasən hər il aşağıdakı günlər işğaldan azad edilmiş ərazilərdəki şəhərlərin günləri kimi təntənəli şəkildə qeyd olunur. Siyahını təqdim

Zəngilan rayonu inzibati ərazi vahidi kimi 1930-cu ilə təşkil edilib. Şimaldan Qubadlı, şərqdən Cəbrayıl, Cənubdan İran İslam Respublikası, Qərbdən Ermənistan ilə həmsərhəddir. Bakı-Culfa-Naxçıvan dəmir yolunun üzərində yerləşən bu rayon mühüm strateji əhəmiyyətə malikdir. Rayonun ərazisi 707 kvadratkilometr, əhalisi isə 35

mindən çox idi. İqtisadiyyatının əsasını kənd təsərrüfatı - üzümçülük, tütüncülük və heyvandarlıq təşkil edirdi.

İşğal olunmazdan əvvəl bir şəhər, bir qəsəbə və 83 kənddən ibarət olan Zəngilanda 9 məktəbəqədər müəssisə, 34 ümumtəhsil məktəbi, texniki peşə və musiqi məktəbləri, 35 kitabxana, 8 mədəniyyət evi, 23 klub müəssisəsi və 22 kinoqurğu fəaliyyət göstərirdi. Rayonun iqtisadi

Zəngilan işğaldan əvvəl

6,5 ton qızıl və 3 min ton mis təşkil edən Vejnəli qızıl, ehtiyatları 6618 min kubmetr olan və üzlük daşı istehsalına yararlı Oxçuçay mərmərlənmiş əhəngdaşı, təsdiq edil-

miş ehtiyatları 129 milyon ton olan Zəngilan (Daşbaşı-Əsgurum) əhəngdaşı, ehtiyatları 6024 min ton olan qırmadaş və əhəng istehsalına yararlı Zəngilan əhəngdaşı, ümumi ehtiyatları 28943 min kubmetr təşkil edən Bartaz-I və Bartaz-II porfir, ehtiyatları 1102 min

potensialı kifayət qədər güclü idi. Belə ki, işğala qədər rayonda sənaye əhəmiyyətli ehtiyatları

kubmetr olan kəmpic-kirəmid istehsalına yararlı Zəngilan gil və ehtiyatları 17367 min kubmetr olan Zəngilan qumçınqıl qarışıq yataqları olub. Məşhur Çinar meşələri də Zəngilan rayonunun ərazisində yerləşirdi.

27 illik işğal dövründə mənfur düşmən digər yaşayış məntəqələrimizdə olduğu kimi, Zəngilanda da bütün abidələri, evləri, mülki infrastrukturunu dağıdıb, sərvətlərimizi vəhşicəsinə talan edib. Ermənilərin vandalizm əməlləri Çinar meşələrindən, Bəsitçay Dövlət Təbiət Qoruğundan da yan ötməyib. Buradakı qiymətli ağaclar qırılaraq Ermənistanla daşınıb və mebel sənayesində istifadə olunub.

İşğala məruz qalan sonuncu rayon

1988-ci ildən 1993-cü ilin oktyabrınadək düşmənin aramsız hücumlarına sinə gərən Zəngilan işğala məruz qalan sonuncu rayonumuzdur. Rayonun sakinləri bir neçə il ərzində doğma yurd yerlərini bir növ əliyalın qorudular. Respublikanın o vaxtkı rəhbərliyi rayonun müdafiəsini lazımı səviyyədə təşkil etmək qayğısına qalmırdı. İnsanların ölümlə yanaşı gizlətdikləri kiçik silahlar, ov tüfəngləri var idi. Buna görə də qeyri-bərabər döyüşlərdə rayonun kəndləri bir-birinin ardınca işğal altına düşürdü. 1993-cü il oktyabrın 25-26-da Sığirt və Bartaz yüksəklikləri işğal olundu, bununla

əhali İran sərhədinə - Araz çayının kənarına toplaşmışdı. Həmin dövrdə Heydər Əliyev İran hökuməti ilə danışıqlar apardıqdan sonra Araz çayı üzərindəki bənddə su bağlandı və əhali çayı keçib xilas oldu. Heydər Əliyev öz nüfuzundan istifadə edərək İran hökumətinin razılığını almaşdı, Zəngilan əhalisi ya düşməyə əsir düşməli, ya da Arazın sularına qorq olmalıydı. Döyüşlərdə 200-dək şəhid və rən Zəngilan rayonunun 44 sakini itkin düşmüş sayılır. Zəngilanın məcburi köçkün vəziyyətinə düşən sakinləri respublikanın 43 rayonunda müvəqqəti məskunlaşdıblar.

da Zəngilan tam mühasirə vəziyyətinə düşdü.

Təxminən 34 min

44 günlük müharibə başa çatandan sonra isə işğaldan azad edilmiş digər ərazilərdə olduğu kimi, Zəngilan rayonunun da yeni növrəği başlayıb-bərpa və quruculuq dövrü. Zəngilan rayonunda da bərpa layihəsi bir neçə istiqamətdə aparılır. Əsas istiqamətlərdən biri zəruri infrastruktur yaradılmasını əhatə edir. Postmüharibə dövründə Prezident İlham Əliyev və birinci xanım Mehriban Əliyeva bir neçə dəfə Zəngilana səfərə gələrək burada ayrı-ayrı layihələrin icrasına başlanılması mərasimlərinə qatılıblar. Rayonun ərazisində infrastruktur obyektlərinin tikintisi ilə yanaşı, tarixi abidələrin bərpasını əhatə edən layihələrin də icrasına start verilib. Ermənilərin törətdikləri vandalizm əməllərini kəskin qınayan Prezident İlham Əliyev bildirib ki, burada dağıdılmış bütün abidələr bərpa olunacaq.

Zəngilan rayonunun əsrarəngiz təbiətinə vurlan ziyanın aradan qaldırılması, xüsusilə də buradakı Bəsitçay qoruğunun bərpası dövlət başçısının diqqət mərkəzində saxladığı məsələdir. Prezident İlham Əliyevin, birinci xanım Mehriban Əliyevanın və qızları Leyla Əliyevanın işğaldan azad olunmuş ərazilərə səfərləri çərçivəsində Bəsitçay qoruğunda çinar ağacları əkmələri və Bəsitçaya

balıq buraxmaları bu istiqamətdə atılan ilk addım oldu.

20 oktyabr 2021-ci il tarixində isə Prezident İlham Əliyev Bəsitçay Dövlət Təbiət Qoruğunun fəaliyyətinin təşkili ilə bağlı tədbirlər haqqında sərəncam imzalayıb. Sənədə əsasən, qoruğun fəaliyyətinin təşkil edilməsi üçün bir sıra zəruri tədbirlərin görülməsi nəzərdə tutulur. Xatırladaq ki, Bəsitçay Dövlət Təbiət Qoruğu 1974-cü ildə Ulu Öndər Heydər Əliyevin tapşırığı ilə yaradılıb. Burada 100 hektardan çox sahədə nadir çinar ağacları dövlət tərəfindən qorunurdu. Qoruğun ərazisində ermənilərin kəşib doğradıqları ağacların yaşı təqribən 200-300 ilə bərabər idi.

Əlamətdar haldır ki, işğaldan azad olunmuş ərazilərə Böyük Qayıdışa məhz Zəngilan rayonunda start verilib. Rayonun Ağal köndündə müasir yaşayış məntəqəsi inşa olunan ilk "Ağıllı kənd"ə artıq bir neçə mərhələdə sakinlərin köçürülməsi təmin olunub. Burada 27 il ərzində ağır məcburi köçkünlük taleyi yaşayan sakinlər üçün hər cür rahatlıqlar təmin edilib. Qeyd edək ki, işğala qədər bu inzibati ərazi 3 kəndi birləşdirib. Həmin dövrdə Birinci Ağalıda 40 ailə (154 nəfər), İkinci Ağalıda 60 ailə (245 nəfər), Üçüncü Ağalıda 161 ailə (675 nəfər) yaşayıb. Hazırda bu kəndlərdən olan ailələrin ümumi sayı 352-dir (1 504 nəfər). Doğma yerlərə qayıdan ağalılar bunu həyatlarının ən xoşbəxt anları kimi dəyərləndirirlər.

MÜBARİZ